G. Körting en een Grundriss der Germanischen philologie von Hermann Paul 1), die in hoofdzaak hetzelfde systeem volgen. Het zou dus niet te verwonderen zijn, zoo we ons eindelijk konden neerleggen bij een systeem van philologie, dat in de eerste decenniën in zijn wezen wel den grondslag van alle bijzondere philologie zal uitmaken.

En toch, hoe hoog ik het systeem van Böckh ook schat, geloof ik niet, dat wij reeds zoo ver zijn.

Zijn systeem volgt, zooals hij zelf verklaart, uit zijne definitie; wie deze definitie niet aanneemt, zal ook het systeem moeten wijzigen of geheel veranderen.

Zijne definitie nu van de philologie als Erkenntnis des Erkannten bevredigt mij niet.

In de eerste plaats toch kan niet alles wat gekend is het voorwerp der philologie zijn, maar alleen dat gekende, wat op de eene of andere wijze tot uiting of openbaring is gekomen en aan het nageslacht is overgeleverd. Nu zou men kunnen zeggen: dat spreekt van zelf; maar dan moet ik toch opmerken, dat zonder deze beperking, het karakter der philologie niet uitgedrukt wordt. Immers ook volgens Böckh zelf is het eigenaardige karakter van de philologie, zooals hij die opvat, daarin gelegen, dat zij eene overlevering, in den ruimsten zin des woords, tot voorwerp heeft. Dit karakter nu bepaalt in wezenlijke punten de methode dezer wetenschap en mag daarom in de definitie niet ontbreken.

In de tweede plaats is de philologie meer dan een kennen van wat eenmaal gekend is. Dit hangt ten nauwste samen met het wezen van onzen geest als een individu, niet een som van atomen. De kennis van wat door een ander reeds gekend is blijft in den geest niet als een afzonderlijke factor bestaan, maar wordt met den inhoud der kennis, die reeds voorhanden was, een nieuw geheel, niet gelijk aan de som van twee of meer termen en ook niet gelijk aan het product van twee of meer factoren, maar eerder

---

1) Strassburg Trübner 1889, nog niet volledig verschenen.